https://doi.org/10.32849/2409-9201.2026.26.6

УДК 346.9 UDC

СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Олена ШТЕФАН

доктор юридичних наук, професор

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України (Київ)

PROFESSIONAL LIABILITY INSURANCE OF SUBJECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

Olena SHTEFAN

Doctor of Legal Sciences/Dr. Habil. (Law), Professor

Scientific Research Institute of Intellectual Property of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine (Kyiv)

https://orcid.org/0000-0002-6334-0040

Подальший розвиток ринкової конкуренції вплинув на зростання попиту на страхування як одного з дієвих засобів зниження ризиків, а наявність поліса страхування професійної відповідальності підвищує престиж та довіру фахівця в очах його клієнтів та ділових партнерів. У багатьох країнах світу спостерігається підвищення ролі страхування професійної відповідальності, що активно розвивається та приносить прибуток страховим компаніям, допомагає фахівцям підтримувати свою активність та стабільність бізнесу. Враховуючи, що страхування професійної відповідальності стає стратегічно важливим напрямом страхування, доречно розглянути проблеми та перспективи його застосування у сфері права інтелектуальної власності.

Використана методологія дослідження дозволила встановити, що чинне законодавство України у сфері страхування надає можливість здійснювати страхування професійної відповідальності суб'єктами права інтелектуальної власності, не виокремлюючи цих суб'єктів. Навпаки, законодавство країн-учасниць ЄС детально регламентує питання страхування професійної відповідальності суб'єктів права інтелектуальної власності, встановлюючи для деяких професій такий вид страхування як обов'язкову умову для здійснення ними професійної діяльності (архітектори, дизайнери тощо) при укла-

The further development of market competition has influenced the growth of demand for insurance as one of the effective means of reducing risks, and the presence of a professional liability insurance policy increases the prestige and trust of a specialist in the eyes of his clients and business partners. In many countries of the world, there is an increase in the role of professional liability insurance, which is actively developing and brings profit to insurance companies, helps specialists maintain their activity and business stability. Given that professional liability insurance is becoming a strategically important area of insurance, it is appropriate to consider the problems and prospects of its application in the field of intellectual property law.

The used research methodology made it possible to establish that the current legislation of Ukraine in the field of insurance provides an opportunity to carry out professional liability insurance by subjects of intellectual property rights, without singling out these subjects. On the contrary, the legislation of the EU member states regulates in detail the issue of professional liability insurance of subjects of intellectual property law, establishing for some professions this type of insurance as a mandatory condition for their professional activities (architects, designers, etc.) when concluding an employment con-

денні трудового контракту, а також встановлює диспозитивний принцип використання даного виду страхування для інших суб'єктів.

У результаті порівняльно-правового аналізу положень законодавства України та країн-учасниць ЄС було доведено, що страхування професійної відповідальності суб'єктів прав інтелектуальної власності може зменшити фінансові ризики в процесі здійснення професійної діяльності цими суб'єктами при пред'явленні претензій, викликаних помилками або недбалістю під час здійснення професійної діяльності, що включає пошкодження майна, тілесні ушкодження або фінансові збитки, завдані третім особам.

Даний вид страхування може бути доречним для авторів винаходів та/або корисних моделей, коли відбувається виготовлення або випробування експериментальних зразків, для організаторів різноманітних творчих заходів, наприклад, де використовуються піротехнічні засоби, використання яких може завдати шкоду життю і здоров'ю відвідувачів, при здійсненні акторами цирку трюків, пов'язаних із використанням вогню або тварин тощо.

З метою посилення системних зв'язків між законодавством у сфері страхування та законодавством у сфері права інтелектуальної власності, були сформульовані пропозиції щодо удосконалення законодавства України у сфері страхової діяльності. Зокрема, запропоновано закріпити на ріні спеціального законодавства окреме право суб'єктів права інтелектуальної власності страхувати свою професійну відповідальність.

Ключові слова: страхування, страхування професійної відповідальності, право інтелектуальної власності, суб'єкти права інтелектуальної власності, автори, виконавці

tract, and also establishes the dispositive principle of using this type of insurance for other subjects.

As a result of a comparative legal analysis of the provisions of the legislation of Ukraine and the EU member states, it was proven that professional liability insurance of subjects of intellectual property rights can reduce financial risks in the process of professional activity by these subjects when presenting claims, caused by errors or negligence in the performance of professional activities, including property damage, personal injury or financial loss caused to third parties.

This type of insurance may be appropriate for authors of inventions and/or utility models, when experimental samples are being manufactured or tested, for organizers of various creative events, for example, where pyrotechnics are used, the use of which can cause harm to the life and health of visitors, when circus actors perform tricks related to the use of fire or animals, etc.

In order to strengthen the systemic links between the legislation in the field of insurance and the legislation in the field of intellectual property law, proposals were formulated to improve the legislation of Ukraine in the field of insurance activity. In particular, it is proposed to enshrine in the field of special legislation a separate right of subjects of intellectual property rights to insure their professional liability.

Keywords: insurance, professional liability insurance, intellectual property law, subjects of intellectual property law, authors, performers

Страхування є елементом механізму зменшення фінансових ризиків для страхувальників. Законодавство України у сфері страхування зазнало суттєвих змін під впливом євроінтеграційних процесів. Новий Закон України «Про страхування» від 18 листопада 2021 р. № 1909-IX (далі – Закон України «Про страхування») набрав чинності з 1 січня 2024 року [1].

Закон України «Про страхування» став результатом імплементації положень Директиви № 2009/138/ЄС від 25 листопада 2009 року щодо започаткування та ведення діяльності у

сфері страхування та перестрахування (Solvency II) [2] та Директиви № 2016/97/ЄС від 20 січня 2016 року про розповсюдження страхових послуг [3].

Закон України «Про страхування» встановлює ризико-орієнтований підхід, що дозволяє оцінити потенційні ризики з метою забезпечення фінансової стійкості через раннє попередження та ефективне управління ризиками. У Законі детально регламентується процес розкриття інформації про умови договорів страхування та вартість страхового продукту, що спрямоване на підвищення прозорості та захист прав споживачів. У Законі визначені й інші аспекти страхової діяльності компаній, як-от їх фінансова звітність, внутрішній контроль та аудит тощо.

У ст. 4 Закону України «Про страхування» закріплені класи страхування іншого, ніж страхування життя, перелік яких повністю узгоджується із класами видів страхування іншого, ніж страхування життя, визначеними у Додатку І до Директиви Європейського Парламенту і Ради 2009/138/ЄС від 25 листопада 2009 року про започаткування та ведення діяльності у сфері страхування та перестрахування [2].

Згідно із ч. 3 ст. 4 Закону України «Про страхування»: «перелік ризиків у межах класів страхування, характеристика та класифікаційні ознаки класів страхування, ризиків у межах класів страхування, а також особливості здійснення діяльності із страхування та укладання договорів за класами страхування визначаються спеціальними законами з регулювання ринку страхування та нормативно-правовими актами Регулятора».

З метою визначення характеристик та класифікаційних ознак класів страхування, ризиків у межах класів страхування, переліку ризиків у межах класів страхування, а також особливостей здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів за класами страхування, Правління Національного банку України прийняло Постанову «Про затвердження Положення про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, особливості здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів за класами страхування» від 25.12.2023 № 182 [4] (далі – Положення НБУ).

Виходячи із змісту ст. 4 Закону України «Про страхування» та Положення НБУ, увагу привертає клас 13 – страхування іншої відповідальності (крім визначеної у класах 10, 11, 12), відповідно до п. 74 Положення НБУ, в межах цього класу може бути здійснений такий вид страхування, як страхування професійної відповідальності.

Даний вид страхування для сфери інтелектуальної власності в України є одночасно і новим, і старим. Новим, нетиповим він є, оскільки лише в результаті оновлення законодавства у сфері страхової діяльності страхові компанії почали пропонувати такі пакети послуг із страхування, не зважаючи на те, що в інших країнах світу страхування професійної відповідальності є бурхливо розвиваючою страховою галуззю, яка приносить прибуток страховим компаніям та допомагає фахівцям підтримувати свою активність та стабільність бізнесу. Це підтверджується й аналітичним звітом за минулий рік всесвітньої аналітичної компанії (The Business Research Company). Так відповідно до аналітичного звіту, ринок страхування розваг досяг 4,31 мільярда доларів у 2025 році, а у 2030 році прогнозується, що обсяг зросте до 7,07 млрд доларів США зі сукупним річним темпом зростання 10,3% [5].

Старим, відомим видом страхування є за рахунок того, що у ст. 22 Закону України «Про архітектурну діяльність» від 20 травня 1999 року № 687-XIV [6], серед інших прав архітектора передбачено й право страхувати свою професійну відповідальність. Щодо інших суб'єктів права інтелектуальної власності, представників творчих професій а ні спеціальне законодавство, а ні законодавство у сфері страхування не виокремлюється таке право.

Виходячи із того, що страхування професійної відповідальності стає стратегічно важливою сферою страхування у світі, виникає потреба дослідити даний вид страхування та виявити специфіку страхування професійної відповідальності суб'єктами права інтелектуальної власності, представників творчих професій.

Слід зазначити, що питання страхування професійної відповідальності як різновиду страхування, а також страхування професійної відповідальності суб'єктів права інтелектуальної власності не були предметом досліджень національними фахівцями.

Відповідно до п. 74 Положення НБУ страхування професійної відповідальності за ризиками в межах класу страхування 13, зазначеними в підпунктах 1, 2 пункту 70 глави 15 розділу IV цього Положення, може передбачати обов'язок страховика за визначену договором страхування плату (страхову премію) здійснити страхову виплату відповідно до умов договору страхування та/або законодавства шляхом відшкодування шкоди, заподіяної потерпілій третій особі та/або її майну, особою, відповідальність якої застрахована, під час здійснення професійної діяльності, внаслідок невиконання (неналежного виконання) нею своїх обов'язків, уключаючи неумисні порушення положень законодавства та/або зобов'язань за договорами, на підставі яких здійснюється така професійна діяльність та надаються послуги (виконуються роботи), інші неумисні дії або бездіяльність, помилки, необережність.

Таким чином, страхування професійної відповідальності спрямоване на захист застрахованої особи від претензій третіх осіб через помилки, які можуть бути допущені застрахованою особою в процесі її професійної діяльності. У процесі надання послуг, пов'язаних з використанням професійних знань та навичок, компанія несе ризик заподіяння шкоди третім особам внаслідок будь-яких неправомірних професійних дій. Часто причиною збитків є людський фактор – працівник компанії під час надання професійних послуг може допустити будь-яку помилку, що може призвести до збитків третім особам у майбутньому та, як наслідок, до претензій до компанії. У цьому випадку постраждалою стороною можуть бути як контрагенти та партнери, так і треті особи, з якими компанія може не мати жодних стосунків.

Пунктом 75 Положення НБУ визначено, що класифікаційною ознакою класу страхування 13 в разі страхування професійної відповідальності є дія страхового захисту під час здійснення діяльності, що полягає в наданні послуг (виконанні робіт) суб'єктом господарювання на основі відповідного дозволу державних органів влади або іншої організації/установи відповідно до законодавства (уключаючи ліцензії, сертифікати, свідоцтва, посвідчення, реєстрації) на здійснення такої діяльності згідно з чинним законодавством України та/або вимагає спеціальних знань, досвіду та кваліфікації осіб, які здійснюють цю діяльність.

За ризиками в межах класу страхування 13, зазначеними в підпунктах 1, 2 пункту 70 глави 15 розділу IV цього Положення, здійснюється страхування відповідальності перед визначеними третіми особами (визначеним колом третіх осіб), яким може бути завдано шкоду особою, відповідальність якої застрахована, уключаючи:

1) замовників послуг або робіт, що надаються (виконуються) особою, відповідальність якої застрахована;

2) споживачів товарів (робіт, послуг), вироблених (реалізованих, виконаних, наданих) особою, відповідальність якої застрахована;

3) працівників, які перебувають у трудових відносинах з особою, відповідальність якої застрахована (п. 76 Положення НБУ).

Розглянемо ці загальні підходи розроблені НБУ щодо страхування професійної відповідальності через призму положень спеціального законодавства у сфері інтелектуальної власності.

Окремий вид страхування у сфері права інтелектуальної власності може складати страхування, пов'язане із здійсненням професійної творчої діяльності первинних суб'єктів цих прав – авторів, виконавців. Виконавець це фізична особа (актор, співак, музикант, танцюрист, диригент музичних і музично-драматичних творів або інша фізична особа), яка виконує роль, читає, декламує, співає, грає на музичному інструменті, танцює, інтерпретує, будь-яким іншим способом виконує музичні, драматичні, літературні, хореографічні, інші подібні твори, фольклор або інші художні образи (ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права») [7].

Діяльність зазначених осіб може бути пов'язана, як із ризиками для здоров'я самих авторів, виконавців, так і із завданням ними шкоди третім особам в результаті здійснення ними професійної творчої діяльності.

Для виконавців здійснення їх професійної творчої діяльності важливим є їх здоров'я, наприклад, втрата голосу для співака може призвести як до тимчасової втрати можливості співати, так і до остаточного припинення здійснення професійної діяльності. Так само й тан-

цюристи, в разі виникнення у них проблем із опорно-руховим апаратом, можуть припинити здійснювати свою професійну творчу діяльність. Саме тому страхування за класом 1 «Страхування від нещасного випадку (у тому числі на випадок виробничої травми та професійного захворювання)» для авторів об‘єктів права інтелектуальної власності та виконавців у разі виникнення професійних захворювань може стати доречним.

Водночас, у процесі здійснення професійної творчої діяльності автори та виконавці можуть завдати шкоди третім особам. Задля зменшення фінансового навантаження при відшкодуванні завданої шкоди третім особам передбачене страхування за класом 13 «Страхування іншої відповідальності (крім визначеної у класах 10, 11, 12)». За цим класом предметом страхування може бути професійна відповідальність. В разі страхування професійної відповідальності може відшкодовуватися шкода, заподіяна потерпілій третій особі та/або її майну, особою, відповідальність якої застрахована, під час здійснення професійної діяльності, внаслідок невиконання (неналежного виконання) нею своїх обов’язків, уключаючи неумисні порушення положень законодавства та/або зобов’язань за договорами, на підставі яких здійснюється така професійна діяльність та надаються послуги (виконуються роботи), інші неумисні дії або бездіяльність, помилки, необережність.

Настання страхового випадку може бути пов’язано із завданням шкоди третім особам або їх майну під час та/або внаслідок здійснення особою, відповідальність якої застрахована, певного виду господарської діяльності, передбаченої в договорі страхування (застрахована діяльність), виконання професійних обов’язків (страхування професійної відповідальності), вироблення продукції чи надання послуг, користування, володіння майном, перебування в певному місці, експлуатації об’єкта, що може становити небезпеку, проведення або участь у певних заходах.

Даний вид страхування може бути доречним для авторів винаходів та/або корисних моделей, коли відбувається виготовлення або випробування експериментальних зразків, для організаторів різноманітних творчих заходів, наприклад, де використовуються піротехнічні засоби, використання яких може завдати шкоду життю і здоров‘ю відвідувачів, при здійсненні акторами цирку трюків, пов’язаних із використанням вогню або тварин тощо.

Проте, якщо страхується професійна діяльність, наприклад, організаторів творчого заходу, зазвичай такий страховий поліс не покриває шкоди, завданої третім особам, задіяними у заході акторами, які можуть мати страхування своєї професійної відповідальності.

Звертаючись до законодавства зарубіжних країн щодо страхування професійної відповідальності представників творчих професій привертає увагу саме законодавство Франції. У Франції у 2025 році відбулося реформування законодавства у сфері страхування – були внесені суттєві зміни у Страховий кодекс (Code des assurances) [8], які стали наслідком набуття чинності Закону Лемера-Дескрозайля (Lemaire-Descrozaille), наприкінці 2024 року, що докорінно змінили підходи у страховій діяльності.

В результаті проведеної реформи у французькому страховому законодавстві була затверджена гібридна модель, що поєднує страхування професійної та особистої відповідальності.

Професійна відповідальність значно розширила свою сферу застосування, охоплюючи інциденти, що відбуваються під час виконання дистанційної роботи. Суди встановили чітку прецедентну практику, за якою нещасні випадки, що трапляються вдома в робочий час, підпадають під відповідальність роботодавця, навіть за відсутності офіційної угоди про дистанційну роботу [9]. Компанії стикаються з новими страховими зобов'язаннями щодо захисту своїх віддалених працівників. Поліси страхування професійної відповідальності тепер включають спеціальне покриття для обладнання, що надається дистанційним працівникам, кібербезпеки віддалених з'єднань і навіть ергономіки домашніх робочих станцій.

Професійні страхові контракти тепер пропонують інноваційне покриття, адаптоване до конкретних потреб гібридної роботи. Оскільки межа між професійним та особистим життям стає все більш розмитою, страховики розробили пакет страхових послуг, адаптованих до цієї реальності, а саме:

- захист від психосоціальних ризиків, пов'язаних з гіперконнектованістю;

- покриття збитків, завданих третім особам під час віртуальних зустрічей;
- спеціальні гарантії на професійне обладнання, що використовується вдома.

Обов'язкове страхування професійної відповідальності, за загальним правилом, що діє у країнах-учасницях ЄС, розповсюджується на фізичних осіб, професійна діяльність яких пов'язана із наявністю відповідного дозволу (ліцензії, сертифікату тощо). У сфері права інтелектуальної власності до таких осіб належать архітектори, та інші особи (наприклад, дизайнери) залучені до створення об'єкту архітектури як об'єкту авторського права.

Стаття 16 Закону про архітектуру від 3 січня 1977 року [10] зобов'язує архітектора або іншу фізичну чи юридичну особу, чия професійна діяльність може призвести до настання відповідальності, застрахуватися та подавати до регіональної ради архітекторського ордену, до якого вона чи він належить, страховий сертифікат за поточний рік.

Згідно із ст. 1792-1 Цивільного кодексу Франції [11] архітектор повинен оформити страхування як особа, що прирівнюється до виконавця будівельних робіт: «Будь-який архітектор, підрядник, технік або інша особа, пов'язана із замовником проекту договором (…), вважається виконавцем будівельних робіт (…)».

Метою зобов'язання архітектора укласти страховий договір професійної відповідальності є покриття наслідків пошкоджень, які можуть виникнути під час будівництва споруди, та встановлюється ст. L. 241-1 Страхового кодексу [8], а саме: «Будь-яка фізична або юридична особа, чия десятирічна відповідальність може виникнути на підставі презумпції, встановленої статтями 1792 та наступними Цивільного кодексу, повинна бути застрахована».

Слід зазначити, що обов'язок архітектора укласти договір страхування професійної відповідальності розповсюджується на будь-якого архітектора, який працює за професією у Франції, як тих архітекторів, що працюють в архітектурних фірмах або є їх партнерами, так й сертифікованих архітекторів, які працюють індивідуально. Обов'язок страхування професійної відповідальності покладається й на самі архітектурні фірми, які мають подавати до Регіональної ради Ордену, до якого належать такі фірми, сертифікат (довідку) від своєї страхової організації, що підтверджує, що вони застраховані на поточний рік. При цьому такий сертифікат, згідно зі ст. 32 Декрету № 80-217 від 20 березня 1980 року щодо затвердження Кодексу професійних обов'язків архітектора [12] має відповідати зразку, затвердженому спільним указом Міністра культури та Міністра фінансів.

Неподання у визначений строк архітектором сертифікату, що підтверджує страхування його професійної відповідальності до Регіональної ради Ордену архітекторів, відповідно до ст. 23 Закону про архітектуру від 3 січня 1977 року [10], має своїм наслідком призупинення реєстрації в регіональному реєстрі, що не може тривати менше 3 місяців і може завершитися позбавленням такої особи реєстрації із вилученням відповідних записів з реєстру. Згідно із ст. 21-1 Декрету № 80-217 від 20 березня 1980 року щодо затвердження Кодексу професійних обов'язків архітектора [12], подання архітектором страхового сертифікату протягом терміну, зазначеного у рішенні про його призупинення, останнє негайно скасовується регіональною радою або її делегацією, президентом, а архітектор отримує повідомлення про закінчення призупинення реєстрації.

Згідно із Законом № 78-12 від 4 січня 1978 року щодо відповідальності та страхування в будівельному секторі [13] будь-яка особа, задіяна у спорудженні будівель або споруд, несе відповідальність протягом 10 років з моменту прийняття роботи за будь-які дефекти, які погіршують міцність споруди (обвалення, загроза обвалення тощо) або які, впливаючи на один з елементів її обладнання, роблять її непридатною для використання за призначенням (дефекти даху тощо).

Також Цивільний кодекс [11] містить положення, за якими архітектори, які здійснюють управління проектами, несуть відповідальність за пошкодження, що порушують міцність роботи або роблять її непридатною для використання за призначенням (ст. 1792) протягом десяти років після прийняття роботи (ст. 2270).

Згідно із ст. 1792.2 Цивільного кодексу [11] десятирічна гарантія поширюється на такі об'єкти: традиційні будівельні роботи, а також цивільні інженерні споруди (дороги, тенісні

корти, спортивні майданчики, парки, сади тощо); елементи обладнання будівлі, якщо вони нероздільно інтегровані із спорудою, фундаментом, каркасом, огородженням та покрівлею.

Цивільний кодекс, згідно із ст. 1792-3 [11] передбачає й дворічне страхування, встановлюючи гарантію належного функціонування будівлі або споруди щонайменше впродовж 2 років. Така гарантія стосується лише елементів обладнання будівлі, які є відокремлюваними від неї, тобто які не є її частиною, фундаментом, каркасом, огородженням або покрівельною конструкцією відповідної будівлі (котли, ліфти, двері сходових майданчиків, побутова техніка тощо).

Страхування професійної відповідальності архітектора не поширюється на випадки, що не визначені у договорі; коли особа архітектора співпадає із власником проекту, тобто коли архітектор створює об'єкт архітектури для себе; завдання шкоди діями, що не пов'язані із здійсненням архітектором професійної діяльності. Договори страхування професійної відповідальності архітектора можуть містити й інші випадки, коли відшкодування шкоди, завданої третім особам, не здійснюється за такими договорами.

Здебільшого страхування професійної відповідальності архітектора стосується будівельних дефектів, помилок проектування та інших недоліків будівництва, що є релевантними для авторського права.

Зазвичай поліси страхування професійної відповідальності архітектора не покривають випадки спричинення збитків третій особі порушенням авторських прав (наприклад, коли архітектор незаконно скопіював елементи проекту). Це пояснюється тим, що здійснення таких дій архітектором розглядається як навмисне. Водночас деякі поліси можуть містити положення responsabilité civile à l'égard des tiers – цивільно-правової відповідальності перед третіми особами, проте вони не покривають випадки навмисних протиправних дій, незаконну діяльність, оскільки це прямо закріплено ст. L. 113-1 Страхового кодексу [8].

Інші суб'єкти прав інтелектуальної власності на добровільній основі можуть укладати страхові договори. Наразі страхові компанії країн-учасниць ЄС, включаючи й Францію, заохочують фрілансерів та незалежних працівників страхувати свою професійну відповідальність перед третіми особами. Страхові компанії таким особам пропонують страхувати обладнання, перерву у бізнесі через технічні або медичні проблеми, а також страхування відповідальності за професійну недбалість у віддаленому робочому середовищі.

Слід зазначити, що французький досвід щодо обов'язкового страхування професійної відповідальності осіб, які працюють у будівельній сфері, включаючи архітекторів та дизайнерів, запозичила Бельгія. Питання обов'язкового страхування професійної відповідальності у будівельній сфері у Бельгії врегульовано у Законі про обов'язкове страхування професійної цивільної відповідальності в будівельній сфері від 9 травня 2019 року [14], який зобов'язує суб'єктів надання інтелектуальних послуг у будівельній сфері страхувати свою цивільну відповідальність (за винятком десятирічної відповідальності). Однак ця вимога не поширюється на підрядників, що було підтверджено Конституційним Судом Бельгії [15].

Законодавство Німеччини щодо обов'язкового страхування професійної відповідальності - більш конкретизує осіб, на яких покладається такий обов'язок. Прикладом може слугувати стаття 11, пункт 1 Закону Нижньої Саксонії про архітекторів [16], яка закріплює, що незалежні архітектори повинні мати страхування професійної відповідальності, достатнє для покриття збитків, завданих під час їхньої професійної діяльності, та підтримувати це страхування без переривання покриття протягом усього терміну дії своєї реєстрації, навіть якщо вони не займаються активною самостійною практикою. Страхове покриття повинно діяти щонайменше п'ять років після дати припинення дії страхового договору. Особисті травми повинні бути застраховані на суму щонайменше 1 500 000 євро, а майнові збитки та фінансові втрати - щонайменше на 200 000 євро за кожен страховий випадок.

Порушення цього професійного обов'язку може бути предметом дисциплінарного стягнення.

Слід зазначити, що законодавство Німеччини про страхування у сфері прав інтелектуальної власності також зазнало змін, які набули чинності у січні 2025 року. Серед страхових послуг, що пропонують німецькі страхові компанії [17], слід виокремити два найбільш роз-

повсюджених страхових поліса:

- страхування відповідальності перед третіми особами;
- страхування прав інтелектуальної власності.

Страхування відповідальності перед третіми особами спрямоване на захист компанії від фінансових наслідків ненавмисного порушення прав інтелектуальної власності третіх осіб. Воно покриває претензії, коли на компанію подають до суду за ймовірні або фактичні порушення, наприклад, через використання патенту або контенту, що охороняється авторським правом. За таким полісом страхувальник може отримати:

- покриття вимог про відшкодування збитків у випадках порушення прав інтелектуальної власності третіх осіб;
- покриття витрат на судовий захист при порушенні прав інтелектуальної власності третіх осіб;
- супровід у позасудовому врегулюванні та переговорах.

Може бути наступний приклад застосування такого страхового полісу: технологічний стартап розробляє нове програмне забезпечення, і власник патенту подає до суду позов з вимогою про відшкодування збитків, стверджуючи, що воно порушує існуючий патент. Страхування відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності покриває витрати на судовий захист та будь-які потенційні виплати за збитки.

Страхування правового захисту прав інтелектуальної власності спрямоване на захист та забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності, що належать страхувальнику, наприклад, у разі порушення прав на торговельну марку шляхом імітації.

За таким полісом страхувальник може отримати:

- покриття витрат на судовий захист при порушенні прав інтелектуальної власності третіми особами;
- супровід у позасудовому врегулюванні та переговорах.

Подібний до німецького підхід щодо страхування прав інтелектуальної власності існує й в Італії [18].

Підсумовуючи викладене можна зробити наступні висновки:

Законодавство України у сфері страхування гармонізовано із законодавством ЄС. У країнах-учасницях ЄС наразі триває також процес гармонізації національного законодавства із регіональним законодавством ЄС з метою розвитку єдиного ринку страхових послуг.

В Україні та країнах-учасницях ЄС страхування прав інтелектуальної власності можливе у межах страхування особистої відповідальності в разі порушення прав інтелектуальної власності як третіх осіб, так і третіми особами; страхування професійної відповідальності перед третіми особами може включати випадки порушення прав інтелектуальної власності, коли в процесі професійної діяльності суб'єктами права інтелектуальної власності створюються об'єкти права інтелектуальної власності.

З метою посилення системних зв'язків між законодавством у сфері страхування та законодавством у сфері права інтелектуальної власності, необхідно на ріні спеціального законодавства закріпити окреме право суб'єктів прав інтелектуальної власності страхувати свою професійну відповідальність.

Посилання:

1. Закон України «Про страхування» від 18 листопада 2021 року № 1909-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. №№ 12-13. Ст.28.

2. Директива Європейського Парламенту і Ради 2009/138/ЄС від 25 листопада 2009 року про започаткування та ведення діяльності у сфері страхування та перестрахування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_039-09#Text.

3. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/97 від 20 січня 2016 року про розповсюдження страхових послуг (нова редакція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_049-16#Text.

4. Постанова Правління Національного Банку України «Про затвердження Положення про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, особливості здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів за класами страхування» від 25.12.2023 № 182. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0182500-23#Text.

5. Entertainment Insurance Market Report 2025. Entertainment Insurance Market Overview. URL: https://www.thebusinessresearchcompany.com/report/entertainment-insurance-global-market-report.

6. Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20 травня 1999 року № 687-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 31. ст.246.

7. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 1 грудня 2022 року № 2811-IX. Відомості Верховної Ради. 2023. № 57. ст.166.

8. Code des assurances. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006073984/

9. Cour d'appel d'Amiens. 2 septembre 2024. RG n° 23/00964. URL: https://www.courdecassation.fr/decision/66d6a62ff26600b42a6eddee.

10. Loi n° 77-2 du 3 janvier 1977 sur l'architecture. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000522423.

11. Code civil. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/

12. Décret n°80-217 du 20 mars 1980 portant code des devoirs professionnels des architectes. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000519770.

13. Loi n° 78-12 du 4 janvier 1978 relative à la responsabilité et à l'assurance dans le domaine de la construction. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000522720.

14. La loi du 9 mai 2019 relative à l'assurance obligatoire de la responsabilité civile professionnelle des architectes, des géomètres-experts, des coordinateurs de sécurité-santé et autres prestataires du secteur de la construction de travaux immobiliers et portant modification de diverses dispositions légales en matière d'assurance de responsabilité civile dans le secteur de la construction a été publiée au Moniteur belge du 26 juin 2019 construction du 9 mai 2019. URL: https://ordredesarchitectes.be/files/documents/200611_loi_du_9_mai_2019.pdf.

15. Assurances RC construction : Loi de 2019 inconstitutionnelle? URL: https://lexing.be/obligation-assurance-rcpro-architectes/

16. Niedersächsisches Architektengesetz (NArchtG) (Niedersächsisches Architektengesetz (NArchtG). URL: https://voris.wolterskluwer-online.de/browse/document/34e2b695-a699-3e11-a6a8-f12108b9d699.

17. IP-Versicherung. URL: https://riskpartners.technology/ip-versicherung/#:~:text=Was%20ist%20IP%2DRechtsschutz?,gegen%20die%20eigenen%20IP%2DRechte.

18. Innovazioni, marchi, brevetti,diritti d'autore, segreti commerciali, assicurati con una sola polizza. URL: https://golinucci.it/assicurazione-della-proprieta-intellettuale/

Статтю було подано	03.03.2026	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	08.05.2026	The article has been revised
Статтю було прийнято	12.05.2026	The article was accepted